

4. Executoriaal beslag, verkoop van aandelen en de maatregelen die de rechter kan opleggen

P.H.N. QUIST

De verkoop van aandelen in NV's en BV's op grond van een executoriaal beslag is geregeld in art. 474c-474i Rv. Op grond van art. 474g lid 1 Rv zal de beslaglegger de rechtbank van de plaats van vestiging (de zetel) van de vennootschap op wier aandelen beslag is gelegd, verzoeken bij beschikking te bepalen dat, en binnen welke termijn tot verkoop en overdracht van de in beslag genomen aandelen kan worden overgegaan. Dat verzoek dient binnen één maand na het exploit van beslag te worden gedaan, op straffe van verval van het beslag. Ingevolge art. 474g Rv bepaalt de rechtbank in haar beschikking op welke wijze en onder welke voorwaarden de verkoop en overdracht dienen te geschieden. De vraag is op welke wijze de rechtbank daar invulling aan kan geven.

Inleiding

Aanleiding voor een korte beschouwing over dit onderwerp vormt de beschikking van Rechtbank Den Haag 30 december 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:13570. Het betrof hier een beslag op de aandelen Propernyn B.V. welke alle werden gehouden door PDVA, de nationale oliemaatschappij van Venezuela. Twee crediteuren van PDVA, COP en RDK (hierna zowel tezamen als afzonderlijk aangeduid als 'beslaglegger') hebben beslag gelegd op de aandelen Propernyn B.V. en willen deze executoriaal verkopen. Zij dienen daartoe een verzoek in bij rechtbank Den Haag overeenkomstig art. 474g Rv en de rechtbank wordt gevraagd:

1. de statutaire blokkeringsregeling buiten toepassing te verklaren;
2. over te mogen gaan tot onderhandse verkoop van de aandelen Propernyn B.V.;
3. Propernyn B.V. op straffe van een dwangsom te verbieden om tijdens de executiefase enig vermogensbestanddeel te vervreemden, de aandelen in, en aanspraken jegens haar dochtermaatschappijen daaronder nadrukkelijk begrepen;
4. PDVA te verplichten alle inlichtingen en documenten te verschaffen ten aanzien van de aandelen in Propernyn B.V., haar vermogensbestanddelen en haar dochtervennootschappen, zodat de omvang en waarde van het vermogen van Propernyn B.V. kan worden bepaald, zulks op straffe van een dwangsom; en
5. het stemrecht op de aandelen Propernyn B.V. over te doen gaan op de deurwaarder die met de executoriale verkoop is belast.

De redenen voor deze verzoeken aan de rechtbank zijn begrijpelijk. Zo bepalen de statuten van Propernyn B.V. dat

voor de overdracht van aandelen de goedkeuring van de algemene vergadering is vereist. Voor overdracht, ook die uit hoofde van een executie van de aandelen, zou die goedkeuringsregeling moeten worden gevolgd, zo bepaalt ook art. 474g lid 4 Rv, 'met dien verstande dat alle ten aanzien van de vervreemding aan de aandeelhouder toekomende rechten en op hem drukkende verplichtingen worden uitgeoefend en nagekomen door de deurwaarder.' Daaronder wordt ook geacht te vallen de uitoefening van het stemrecht op de aandelen om te besluiten tot goedkeuring van de overdracht van de aandelen (MvT, *Kamerstukken II* 1970/71, 11288, 3, p. 7). Het uitgangspunt van de wet is in zijn algemeenheid dat de deurwaarder optreedt als door de wet gemachtigde vertegenwoordiger van de beslagen aandeelhouder. De blokkeringsregeling als zodanig kan op grond van dit artikel echter niet terzijde worden geschoven, maar moet door de deurwaarder worden gevolgd. Enigszins cryptisch besluit dit lid 4 met de instructie aan de rechtbank dat haar 'beschikking ten aanzien van deze wettelijke en statutaire bepalingen geen afwijkingen mogen inhouden behoudens voor zover inachtneming van deze bepalingen de executoriale verkoop onmogelijk zou maken.' Ik lees dit zo dat de rechtbank in haar beschikking niet verder mag gaan dan voor het mogelijk maken van de executie nodig is. Art. 2:195 lid 7 BW bepaalt dat de rechter ingeval van, onder meer, executoriaal beslag, de bepalingen in de statuten omtrent de overdracht van aandelen geheel of gedeeltelijk buiten toepassing kan verklaren. Bepalen de statuten niets omtrent de overdracht van aandelen, dan geldt de wettelijke aanbiedingsregeling van art. 2:195 lid 1 BW. Ook die kan de rechter buiten toepassing verklaren. Het verzoek daartoe aan de rechter dient in dit geval door de executant te worden gedaan. De rechter wijst het verzoek slechts toe, zo nodig in afwijking van art. 474g

lid 4 Rv, indien de belangen van de verzoeker dat bepaaldelijk vorderen en de belangen van anderen daardoor niet onevenredig worden geschaad. De regeling van art. 2:195 lid 7 BW kent daarmee meer beslissingsruimte aan de rechtbank toe dan art. 474g lid 4 Rv.

De beschikking van de rechtbank

De rechtbank constateert in haar beschikking dat, gezien de formulering en de wetsgeschiedenis van art. 2:195 lid 7 BW, het daarin vastgelegde criterium voorrang heeft boven de maatstaf in art. 474g lid 4 Rv. De rechtbank oordeelt in het gegeven geval dat op grond van de statutaire goedkeuringsregeling de executant volledig afhankelijk zou zijn van de medewerking van de enig aandeelhouder. De belangen van de executant vorderen, zo oordeelt de rechtbank, bepaaldelijk dat de statutaire goedkeuringsregeling buiten toepassing blijft en dat er geen reden is om aan te nemen dat belangen van anderen daardoor onevenredig zouden worden geschaad. De rechtbank verklaart de statutaire goedkeuringsregeling dan ook buiten toepassing. Dat punt is voor de beslaglegger dus binnen. Ik onderschrijf overigens dat art. 2:195 lid 7 BW als *lex specialis* van latere datum voorrang heeft boven art. 474g lid 4 Rv. In het gegeven geval lijkt het echter weinig uit te maken of de blokkeringsregeling op grond van art. 2:195 lid 7 BW buiten toepassing wordt verklaard, of dat volstaan zou zijn met de overgang van het stemrecht aan de deurwaarder op grond van art. 474g lid 4 Rv, die daarmee zelfstandig had kunnen besluiten de voor overdracht statutair vereiste goedkeuring te verlenen. Dit was anders geweest als de statuten zouden hebben voorzien in een statutaire aanbiedingsregeling en er nog andere aandeelhouders waren geweest, of de statuten hadden voorzien in een goedkeuringsregeling maar er een ander orgaan in de statuten was aangewezen dan de algemene vergadering om de voor overdracht vereiste goedkeuring te verlenen, zoals het bestuur. De belangen van de executant noopten in dit geval naar ik meen dan ook niet tot buiten toepassing verklaring van de blokkeringsregeling.

Ook had de beslaglegger aangevoerd dat bij de executoriale verkoop van de aandelen Propernyn B.V. gestreefd moet worden naar opbrengstmaximalisatie. Dit doel zou het best worden gediend door onderhandse verkoop van deze aandelen omdat een koper nu eenmaal due diligence zal willen doen. Dit is ook de gebruikelijke wijze van executie voor de uitwinning van een pandrecht door professionele financiers. Ingevolge de memorie van toelichting (MvT, *Kamerstukken II* 1970/71, 11288, 3, p. 6 en 7) is de rechtbank ook bevoegd om te bepalen dat de executie ter maximalisatie van de opbrengst onderhands kan geschieden. De rechtbank acht de argumenten van de beslaglegger die het verzoek om onderhandse executie onderbouwen overtuigend. De rechtbank gaat echter niet mee in het verzoek van de deurwaarder tijdens de mondelinge behandeling, om niet de deurwaarder zelf, maar een expert op het gebied van verkoopprocessen te belasten met de verkoop omdat de deurwaarder zelf niet de kennis en ervaring zou hebben

voor een verkoopproces als hier aan de orde. Executie behoort, zo stelt de rechtbank vast, ingevolge de wet tot het exclusieve domein van de deurwaarder. De rechtbank doet echter wel een handreiking om tegemoet te komen aan de begrijpelijke zorg van de deurwaarder: de rechtbank belast de deurwaarder weliswaar met de executie, en wel zo dat deze verantwoordelijk blijft voor de gang van zaken tijdens het verkoopproces en de levering, maar de deurwaarder mag zich laten bijstaan door – en een ruime mate van vrijheid van handelen geven aan – een geschikte deskundige.

De rechtbank honoreert ook het verzoek maatregelen te treffen om verhaalsfrustratie te voorkomen. Art. 6:162 BW (onrechtmatige daad) jo. 3:296 BW (de rechtsvordering om iets te geven, te doen of na te laten) bieden de rechter daartoe de mogelijkheid. De rechtbank verbiedt Propernyn B.V. op straffe van een dwangsom om tijdens de executiefase enig vermogensbestanddeel te vervreemden of te bezwaren, zonder voorafgaande goedkeuring van de deurwaarder of vervangende goedkeuring van de rechtbank. De rechtbank tekent in haar overweging daartoe wel aan dat Propernyn B.V. niet verder moet worden beperkt in haar handelen dan nodig is om de beslaglegger tegen onrechtmatig handelen (verhaalsfrustratie in de vorm van waardevermindering van de beslagen aandelen) te beschermen. Deze weging leidt er blijkbaar toe dat vervreemding of bezwaring van vermogensbestanddelen door Propernyn B.V. niet zonder meer onmogelijk zal zijn, maar wordt onderworpen aan voorafgaande goedkeuring van de deurwaarder dan wel vervangende goedkeuring van de rechtbank.

Voorts beschikt de rechtbank dat aan alle verzoeken om inlichtingen en documenten te verschaffen ten aanzien van Propernyn B.V. moet worden voldaan: binnen twee weken na *elk* daartoe strekkend verzoek, moeten de gevraagde documenten en informatie worden verstrekt, op straffe van een dwangsom. De rechtbank onderkent daarmee de noodzaak van informatieverstrekking in het verkoopproces dat gericht is op opbrengstmaximalisatie. De rechtbank stoelt deze beslissing op de redelijkheid en billijkheid van art. 6:2 BW voor wat betreft PDVSA en op de algemene zorgvuldigheidsnorm van art. 6:162 BW voor wat betreft Propernyn B.V.

De rechtbank gaat echter niet mee in het verzoek om in zijn algemeenheid het stemrecht op de aandelen Propernyn B.V. over te laten gaan op de beslaglegger. Immers, art. 474ba, eerste volzin, Rv bepaalt ondubbelzinnig dat het stemrecht verbonden aan een in beslag genomen aandeel in een besloten vennootschap, gedurende het beslag bij de geëxecuteerde blijft. Daarvan kan de rechtbank op grond van art. 474g lid 4 Rv alleen afwijken voor zover de executoriale verkoop van de aandelen daardoor onmogelijk zou worden. Dat is niet het geval (doordat voor de overdracht uit hoofde van de executie de statutaire goedkeuringsregeling buiten toepassing is verklaard) en dit verzoek wordt dan ook afgewezen.

Deformalisering burgerlijk procesrecht

Eén overweging van processuele aard uit deze uitspraak is nog het vermelden waard. De rechtbank stelt vast dat de beslaglegger meerdere verzoeken heeft gedaan die misschien strikt genomen niet op art. 474g Rv kunnen worden gebaseerd, maar die wel zijn gericht op een optimaal verloop van het executoriale verkoopproces en opbrengstmaximalisatie. De rechtbank doelt daarbij onder meer op (a) het verzochte verbod op handelen met als gevolg verhaalsfrustratie, (b) de verzoeken over het stemrecht en de andere zeggenschapsrechten uit de beslagen aandelen en (c) de verzochte bevelen tot informatieverstrekking. De rechtbank constateert een tendens van deformalisering van het Nederlands burgerlijk procesrecht. Deze tendens is in de jaren tachtig van de vorige eeuw in zwang gekomen. Er wordt mee bedoeld dat fouten in de procesvoering alleen moeten worden ‘bestraft’ als het belang dat de geschonden norm beoogt te beschermen daadwerkelijk is aangetast. Deze tendens heeft geleid tot een aantal wijzigingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Zo is het mogelijk ten aanzien van exploitatie een herstelexploot uit te brengen en leidt een verkeerde start van een procedure niet meer tot niet-ontvankelijkheid. Gelet op die tendens, zo redeneert de rechtbank, en vanuit proceseconomisch oogpunt, verdient het de voorkeur dat kwesties over één onderwerp, waar mogelijk, in één procedure worden behandeld en beslist. De rechtbank constateert dat zij rechtsmacht heeft met betrekking tot de bijkomende

verzoeken, ook voor zover deze bij afzonderlijke vorderingen zouden zijn ingesteld. De rechtbank concludeert hieruit dat zij het tot haar taak moet rekenen te oordelen over de bijkomende verzoeken van de beslaglegger.

Afsluitende opmerkingen

Ten slotte nog het volgende. Er komt aan een executie van aandelen op grond van art. 474c-474i Rv geen notaris te pas. Tenzij het aandelen in een beurgenoteerde vennootschap betreft, geschiedt levering door registratie in Nederland van het door de deurwaarde opgemaakte procesverbaal van de verkoop. De aandeelhoudersrechten kunnen vervolgens pas worden uitgeoefend nadat een afschrift van dit procesverbaal en de grosse van de door de rechtbank gegeven beschikking aan de vennootschap zijn betekend. Daar komt dus geen notariële akte bij kijken. Wel zou de notaris als deskundige bij de executie van aandelen kunnen worden betrokken en hem zou ter zake ook een ruime mate van vrijheid van handelen kunnen worden gegeven. Dat had ik natuurlijk eerder kunnen zeggen, maar ik koos er voor dat niet te doen.

Rb. Den Haag van 30 december 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:13570

Over de auteur

P.H.N. Quist

Notaris te Amsterdam.